ދިވެހިބަސް (١)

- ޙަސަން ފަރީދު ދިދީ ބޭފުޅާ ލިޔުއްވި -

ޢ.ސ . ހަތްސަތޭކަވަނަ އަހަރުގެ ފަހުން ދިވެހިބަސް ދިވެހިން ގެންގުޅުނުއެވެ. އަދި ބަހުގެ ޤަވާޢިދު ބަޔާންކުރާ ލިޔުމެއް ލިޔުނު ތާރީޚެއް ނުވެއެވެ. ދިވެހިބަސް ބަހުރުވައިގެ ނިސްބަތް ލިބިފައިވާ ދިވެހިބަހުގެ އުސޫލު ބަޔާންކުރާ ފޮތެއް ނެތެވެ. ނަމަވެސް ދިވެހި ބަސް ބުނާ މީހުން ދިވެހިބަސް އަނގަބަހުން ވާހަކަ ދައްކައެވެ. އަދި ލިޔުމަށް ބޭނުން ކުރެއެވެ.

ދިވެހިބަސް ބޭނުންކުރާ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ދަސްކޮށްދޭ ފޮތެއް ނެތުމުން ދިވެހިބަހުގެ ޤަވާޢިދު ބަޔާންކޮށް ލިޔުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެކެވެ. ބަހުގެ ރަނގަޅު ކަމާއި ރީތި ކަމާއި ބިނާވެފައިވާ އުސޫލުތަކެއް ނުވަތަ ޤަވާޢިދުތަކެއް ހުރެއެވެ.

ދިވެހިބަސް ބަހަށް ބަހާލާއިރު ބަސްތަކުގެ ބާވަތްތައް ދެނެގަނެވެއެވެ. ދިވެހިބަހުގައި ބަސްތަކުގެ ވަނަވަރު ބެހިގެންވަނީ ގިނަ ގޮތްގޮތަށެވެ. ނަމަވެސް ވަކިވަކި ބަސް ބަހުގެ ބާވަތްތައް ބެހިގެންވާ ބާވަތްތަކެވެ. އިސްމު ނުވަތަ ނަން (އިސްމުލް ޢަލަމު) ޞިފަ ނުވަތަ ނަންގަނޭ (ފިޢުލު) ކަމަށްބުނެވޭ ބަހެވެ. ދިވެހިބަހުން ވާހަކަދައްކާ ބަސްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ބަސްތަކަކީ އިސްމުތަކެވެ. މިސާލަކަށް - ގަހެއް، ކަނޑު، މަހެއް، ހަނދު، ދުއްވެލި. މިހެން ހިސާބުނުވާ ވަރަށް ގިނަ ނަންތަކެވެ.

ދިވެހިބަހުގައި ބަސްތައް ނިސްބަތްވާ ގޮތުން އިސްމުގެ ނަން ކިޔަނީ އިސްމު ނުވަތަ ނަމެވެ. 540 ހާ ދިވެހިބަސް ބަހުން އެނގޭ ބައެއް ދިވެހިބަސް ބަސްތަކުގެ ބަހުރުވައަށް ފެތޭ ނަމުގެ ބަސްތަކެކެވެ. ދިވެހިބަހުގެ އިސްމުތަކަކީ ކޮބައިތޯ އެނގޭނެ ގޮތުގެ ބާވަތްތަކެއް ބަޔާންކުރާ ބަހަކީ ދުނިޔޭގައި ހުރި ތަކެތީގެ ނަމެވެ. ދިވެހިބަހުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ނަމެއް ނުވަތަ ބަހަކީ ކަމެއް ކަމަށް ނުވަތަ ހަމަ ބަހަކަށް ކަމަށް ވާ ބަހެކެވެ. ވަކިބަހެއް ނޫނީ ދިވެހިބަސް ބަހުގެ ތެރެއިން ބަހެއް ކަމުގައިވާ ބަސް ބަޔާންކުރާ ބަހެވެ. އަދި ބަހުގެ ގޮތް ދިވެހިބަސް ބަހާއި ބަޔާންކުރާ ބަސް ބަސްތަކެކެވެ.

ހުރިހާ ދިވެހިބަސް ބަސްތަކުގެ ތެރެއިން ދިވެހިބަހުގެ ބަހެއް ކަމުގައި ވާ ބަހަކީ ދިވެހިބަސް ބަހެވެ. އަދި ދިވެހިބަސް ބަސްތަކުގެ ބަހަކީ ހުރިހާ ބަހެކެވެ.

ތޫރާނީގެ ބަހަށާ ޕިޝާޗީބަސް ދިޔަ
ބައެއްގެ ދެބަސްކުރު ބޮޑަ މި އިރާނީބަސްތަކެވެ.
ބައެއްގެ މި ދިވެހިބަހެކެވެ. އެހެނީ ދެމަފިރިބަސްތަކުން
އަރިޔަވަރު ދިރިހުރި ދިގުތަކުން އަޅަމުވެ.
އަރިޔަނު ދިރިހުރި ވަރަކަށް ދިޔަތަކުގެ ބަހެވެ
ބާރަތުގެ އިރުމަތިން ބަލާއިރު ވާހަކަވެ.

ދިވެހިބަހަކީ އިރާނީބަހާ އިންޑިޔާބަހާ
ބަސް ފަދައިން ބޯޅަބަސް ބައެއް ދިވެހިބަހާ އެއް-
ގޮތަށް ފަރާތުގެ ތަރުޖަމާކުރުމަށް ވެ. މި
އަހަރުގެ އެއްގޮތަ އަމިއްލަގޮތުގައި ވެއްޖެ
(ފާސީބަހުގެ އެއް) ދިވެހިބަހާ އެއްގޮތް ކަމެ
ސަރުކާރު ފަރާތުން ތަރުޖަމާކުރެވެ. މިދަރަ އަތޮޅުތަކުގެ
އެސްޓޮނިއާ ސަރަހައްދު މަސައްކަތް ބޮޑެތި ފަހަރުގެ
ސަރުކާރު ވަގުތު ފަރާތުން ފަރުމާކުރެވޭ.
އެކަމަކާއިގުޅޭ ފުރަތަމަ ދިވެހިބަހުގެ ހުރިހާ
އަހަރު އިރާނީބަސް އަސާސީ ފުރަތަމަ ބަހަކަށް
ސިންހަލަ އެއްގޮތް ބާރަތުގެ ޖާގައިން ވަރަށް ބޮޑުވޭ.
މީގެ ތެރެއިން މި ބަސްތަކުގެ ފަރާތް ކުރިމަތިލުން
ދިރިހުރި ބަސްތަކެއް ފަރާތުގެ ބޭނުން. ސަންސްކުރިތަ
އަދި ތަފާތު ފަރާތުގެ ބާރަތުގެ ބިމުގެ ބަސްތަކަށް
މަރާޓީ، ގުޖުރާތީ، ހިންދުސްތާނީ، ބެންގާލީ،
އޮރިޔާ، ކަނަޑާ، ތަމިޅު، މަލަޔާޅަމް،
ތެލުގު، މިބަސްތައް ހިމެނެއެވެ. އަދި މިހާރު
ފާހަގަކުރެވޭ ބަސްތަކެއް ދިވެހިބަހާއިގުޅޭ
ހިމެނޭ. މިބަސް ބަހަކުން ސިލޯނުގެ
ހިމެނިގެން މިދަނީ ބާރަތުގެ.

ދިވެހިބަހާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އޮތް ބަސް
ދިވެހިބަހުން ފަރާތުގެ ހިމަ އަލުން ބޮޑުވަމުން-

ބޭނުންކުރެވޭ އަދި ދިވެހިބަހަށް ހުރިހާ ބަސްތަކެއް
އިސްލާމްދީނުގެ ހައިސިއްޔަތުން ބަލާއިރު ބާރަތުގެ
އަރަބިބަހުގެ ބަސްތަކުން މިއޮތީ ވަރަށް ގިނަ
ބަހެވެ. މިއީ ދިވެހިބަހަށް އަސާސީގޮތުން ބާރު
ދޭ ބަހެއް. އެހެން ބަސްތަކާ މެދު ހިމެނޭ
ސާދަ ބަހުގެ ތެރެއިން ބާރަތުގެ ބަސްތަކެއް-
ސާފުކޮށް އަރަބިބަހުގެ ބަސްތަކެއް ވެސް ދިވެހި
ބަހާއިގުޅިފައި އަރަބިބަސް ދިވެހިބަހުގެ ބަސްތަކަށް
ބަދަލުވެފައި ދިވެހިބަހުގެ ދިރާސާ ކުރެވިފައެވެ.

ދިވެހިބަހަކީ ފާރިސީ ބަސްތަކަކާ ގުޅިފައިވާ
ސިންހަލަ އަދި އަރަބި ބަސްތަކާ އެއްގޮތަށް
އަސާސީ ބަހަކުން ބޭނުންކުރާ ބަސްތަކެއް. ބަސް
ވެރި ހިނދުގައި ދިވެހިބަހުގެ ބޭނުން ދަނީ
ދިގުވަމުން ދިޔަ ބަހުރުވަތަކުގެ ބަސްތަކުގެ
ބާރަށް ވިސްނުމެއް. ބަލާއިރު ބަސްތަކަކީ އަސްލު
ފަރާތުގެ ތަރުޖަމާ ކުރުމުގައި. ދިވެހިބަހުގެ މުހިއްމު
ބަސްތަކެއް ހިމެނެނީ ޢަރަބި ދިރާސާކުރުމުގައި ސިންހަލަބަހާ
(ސަރުކާރު ދަރަޖާ) ދިރާސާ އަސާސީ ބަހުގެ ސަރުކާރު ފަރާތުން
ދިވެހިބަހަށް ބަހެއް ދިރާސާ ކުރިމަތިވާ ވަގުތު (އެކަންކަން
ވަނީ) ފަރާތުން އަސާސީ ބަހުގެ ސަރުކާރު ބެލުމެއް ދިވެހި
ސަރުކާރުން (ދިވެހިބަސް) ދިވެހިބަހުގެ ބަސްތަކާއި
އަސާސީ ދަރަޖަ އަސާސީ ބަހުގެ ސަރުކާރު އެދި ދިވެހި
ދިރާސާކުރުމުގެ ވަގުތުގައި ބަހުގެ ވަނަ ބަސްތަކެއް
ސަރުކާރު ގޮތުން ހިމެނިގެން އެކަނިވެރި ސަރުކާރު
ވައްކަން ހިތްހަމަޖެހޭ އަސާސީ ބަހުގެ ބަސްތަކެއް ބަހުގެ
ބޭނުން ކުރަމުން ދިވެހިބަހުގެ ބަސްތަކުން ބޭނުންކުރެވޭ.